

**АРХЕОЛОГІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ
В УКРАЇНІ
2014**

КИЇВ - 2015

ДОСЛІДЖЕННЯ БАГАТОШАРОВОЇ ПАМ'ЯТКИ УЖГОРОД-ГОРЯНИ

У 2014 році експедиція Ужгородського національного університету продовжила дослідження багатошарової пам'ятки на східній околиці міста Ужгород у мікрорайоні Горяни (урочище Ротонда). Конфігурація її трикутна, площею біля одного гектара. У найбільшій високій частині (північно-східній) знаходиться церква-ротонда XII ст., а в низинній (південній) – фруктовий сад.

У науковій літературі дана місцевість визначається як одне з можливих місць локалізації слов'янського городища – Унга, яке було захоплено угорцями на рубежі IX –X ст., що знайшло відображення в *Gesta Hungarorum*. Однак, у ході досліджень, що проводились Ужгородським національним університетом у 2007 –2009 та 2012 –2013 роках, було встановлено існування тут багатошарового поселення, але матеріал, який би свідчив про заселення урочища Ротонда у VIII –XI ст. не виявлено.

Для отримання додаткових даних, з метою уточнення хронології та стратиграфії пам'ятки, у польовому сезоні 2014 року було вирішено дослідити дві найменші вивчені ділянки урочища.

Перша – це південна, де було закладено шурф 5 (площа 20 м²). Тут потужність культурно пласту досягала 0,7 м і складався він із двох шарів.

Верхній шар – глина однорідного світло-коричневого кольору, залягав до глибини 0,45 м і значною мірою знищений оранкою. У цьому горизонті зібрано чисельні фрагменти кружального посуду, який був виготовлений з ретельно обробленого глиняного тіста з домішкою дрібнозернистого піску. Випал якісний, колір уламків від темно-коричневого до сірого, інколи забарвлення нерівномірне, а деякі покриті розписним візерунком (Рис. 1, 1–3, 5–7, 9–10). Також виявлено фрагменти коробчастих кахлів з рослинним орнаментом. Виготовлені вони зі щільного глиняного тіста, випал

добрий, колір бежевий (Рис. 1, 11–12). За аналогіям пам'яток раннього нового часу регіону даний матеріал датується XVI –XVII ст.

Нижній шар – глина жовтуватого кольору, що залягала від 0,45 до 0,7 м від сучасної поверхні. У ньому було виявлено матеріал трьох хронологічних горизонтів – пізньоримського, гальштатського та неолітичного.

Найбільш потужним з них є пізньоримський. Він представлений уламками ліпного та кружального посуду, який був виготовлений з глиняного тіста з домішкою крупного шамоту. Випал достатній, колір нерівномірний від темно- до світло-коричневого. Це переважно фрагменти горщиків, за якими один вдалося реставрувати (Рис. 1, 14–15) та конічна чашка (Рис. 1, 13). Кружальний посуд складається з фрагментів сіроглиняного посуду та піфосів (Рис. 1, 16).

У найбільш високій частині урочища (північно-східній), біля церкви-ротонди, було закладено траншею 6 (площа 20 м²). Тут потужність культурного шару досягала від 1,2 до 1,5 м, який, однак, майже повністю знищений середньовічними похованнями, що у свою чергу були зруйновані у новітній час.

У центральній частині траншеї, на глибині 0,2–0,3 м, була виявлена кам'яна кладка (фундамент стіни) на вапняному розчині завширшки 0,8 м та збереженою висотою від 0,4 до 0,6 м. Її орієнтація та огляд прилеглої території вказує на те, що вона має продовження у дві сторони, огинаючи церкву-ротонду.

Матеріал отриманий під час дослідження траншеї 6 в основному представлений кружальною керамікою XV – XVII ст., а також фрагментами цегли XII ст. Виявлення кам'яної кладки і відсутність чіткого стратиграфічного матеріалу дає підстави для подальших археологічних робіт у північно-східній частині урочища Ротонда.

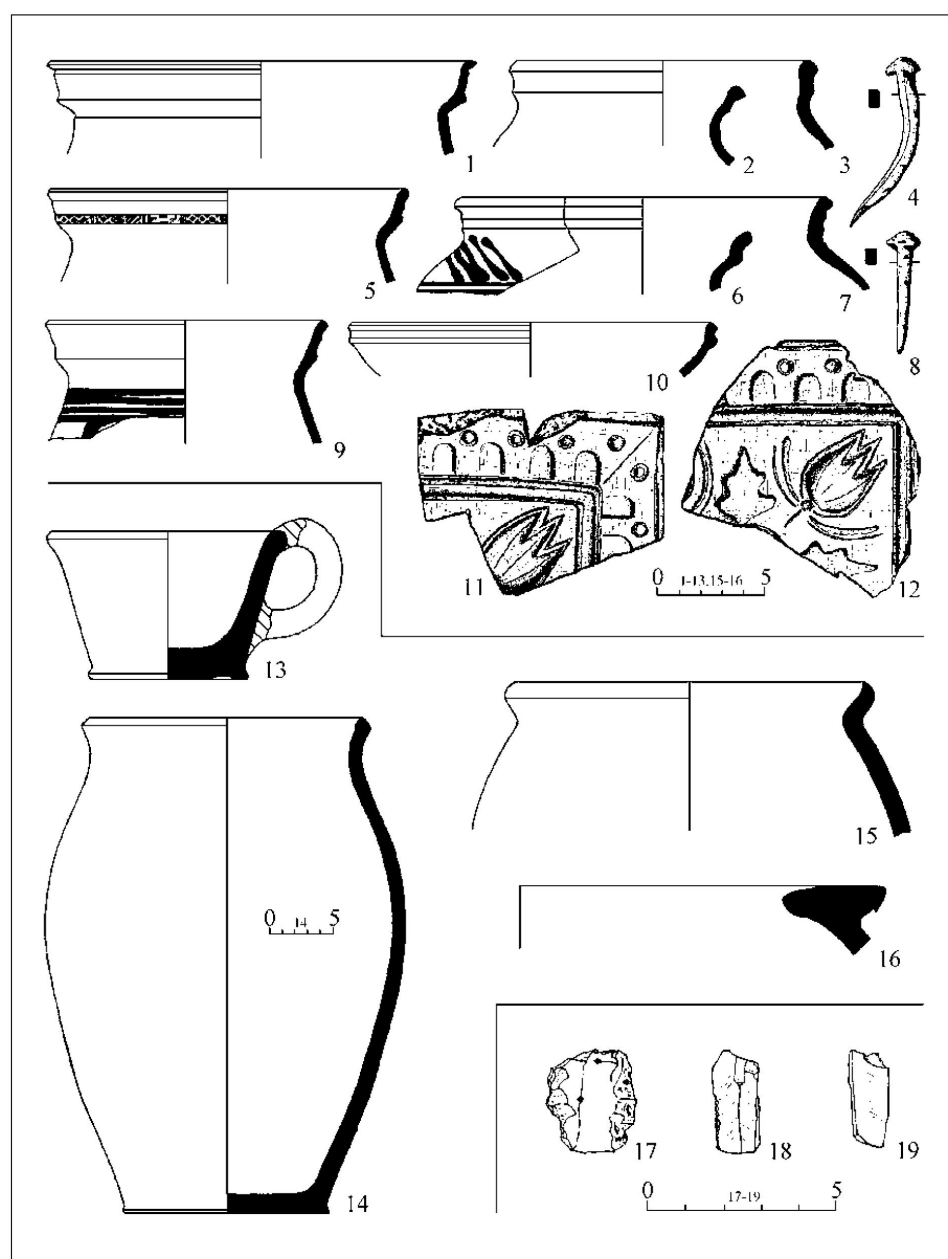

Рис. 1. Ужгород-Горяни (уроч. Ротонда). Шурф 5. Інвентар раннього нового часу (1–12), пізньоримського (13–16) та доби неоліту (17–19).